

IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKUS AUGINANČIŲ TĖVŲ SAVIDIFERENCIACIJOS SĄSAJA SU KONFLIKTŲ POROJE SPRENDIMO STRATEGIJOMIS IR AUKLĖJIMO STILIAIS

Tija Kriščiūnaitė¹

Mykolo Romerio universitetas, Lietuva

Rytis Pakrošnis

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

Santrauka. Problema. Vienas svarbiausių veiksnių, nulemiančių ankstyvąją vaiko asmenybės raidą, – jo tėvai ir jų bendravimas tarpusavyje bei su auginamu vaiku. Šiame kontekste dažnai akcentuojami ir tyrinėjami du reiškiniai – tėvų naudojamas auklėjimo stilius ir tėvų konfliktai, jų dažnumas, intensyvumas bei sprendimo būdai. Tačiau daug mažiau dėmesio literatūroje skiriama priežastims, lemiančioms vieno ar kito auklėjimo stiliaus ar konfliktų sprendimo strategijos pasirinkimą ar dominavimą šeimoje. Manoma, kad didžiausią reikšmę čia gali turėti tėvų asmenybės savybės. **Tyrimo tikslas.** Šiame darbe nagrinėjama tėvų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus (3–7 metų), savidiferenciacijos sąsajos su jų taikomais auklėjimo stiliais ir naudojamomis konfliktų poroje sprendimo strategijomis. **Metodika.** Tyrime dalyvavo 92 tiriamieji (19 vyrų ir 73 moterys), kurių vaikai lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas (darželius). Tyrime naudotas savidiferenciacijos klausimynas (Skowron, Friedlander, 1998), bendravimo modelių klausimynas (Christensen, Sulloway, 1985) ir auklėjimo stilių klausimynas (Robinson, Mandlco ir kt., 1995). **Rezultatai.** Gauti rezultatai atskleidė, kad savidiferenciacija teigiamai siejasi su konstruktyvių konfliktų poroje sprendimų strategijų naudojimu bei autoritetingu auklėjimo stiliumi. Taip pat nustatyta neigiama savidiferenciacijos koreliacija su autoritarinio auklėjimo stiliaus ir reikalavimo–atsitraukimo strategijos, sprendžiant konfliktus poroje, naudojimo laipsniu. Sudarytas prognostinis modelis, kuris parodė, kad didesnė savidiferenciacija, viena ar kartu su socialiniais-demografiniais veiksniais, prognozuoja dažnesnį konstruktyvių konfliktų poroje sprendimo strategijų ir auklėjimo

¹ Adsesas susirašinėjimui: Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas, Psichologijos institutas, el. paštas: tikrisciuonaite@gmail.com, tel.: (8-5) 271 46 20.

stilių naudojimą, o esant mažesnei savidiferenciacijai galima tikėtis dažnesnių nekonstruktyvaus konfliktų sprendimo apraiškų šeimoje. Įdomu tai, kad didesniams polinkiui naudoti nekonstruktyvius auklėjimo stilius prognostinę reikšmę turėjo ne tėvų savidiferenciacija, o žemesnis jų išsilavinimas.

Pagrindiniai žodžiai: savidiferenciacija, auklėjimo stiliai, konfliktų sprendimo strategijos.

ĮVADAS

Šiandienėje visuomenėje vyrauja sparti socialinio bei kultūrinio gyvenimo kaita, tad darosi vis sunkiau vienareikšmiškai pasakyti, kokią žmonių grupę galima laikyti šeima. Neretai, siekiant sėkmingai prisitaikyti prie nuolatinių pokyčių ir greito gyvenimo tempo, lieka vis mažiau laiko tarpasmeniniams santykiams kurti ir puoselėti, tad išsaugoti kokybiškus santykius tradiciniame šeimos modelyje darosi vis sudėtingiau. Taigi pagrindinis visuomenės vienetas – šeima tampa vis trapesne socialine institucija, o dėl to labiausiai nukenčia vaikai (Berry, 1997). Juk šeima – pirmoji ir svarbiausia aplinka, kurioje prasideda vaiko asmenybės formavimosi ir brendimo kelias (Grossmann, Grossmann, 2009; Lewis, Lamb, 2003; Bowlby, Ainsworth 1991). Nustatyta, kad didžiausią įtaką vaiko asmenybės raidai ir prisitaikymui aplinkoje, bent jau ikimokykliniame amžiuje, turi tėvų elgesys su juo bei vieno su kitu (Schroeder, Kelley, 2008).

Deja, mūsų visuomenėje bendravimas šeimoje, tiek tarp sutuoktinių, tiek ir auklėjant vaikus, ne visada vyksta sklandžiai, tai gali atsilipti tiek vaiko asmenybei, tiek šeimos, o vėliau – ir visos visuomenės, gerovei. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2012 m. – pirmąjį pusmetį Lietuvoje buvo užregistruota 12 970 iškvietimų į šeimyninius konfliktus, iš kurių 378 nuo smurto nukentėjo vaikai (Vidaus reikalų ministerijos ataskaita). Daugelio tyrimų rezultatai rodo, kad dažni ir intensyvūs tėvų konfliktai siejami su didesnėmis vaiko emocinėmis ir elgesio problemomis (Baum, Shnit, 2003; Waldfogel ir kt., 2010; Schoppe-Sullivan ir kt., 2007), didesniu polinkiu į depresiskumą (O'Donnell, Moreau ir kt., 2008), žemesniu savęs vertinimu (Sirvanli-Ozen, 2004), didesniu agresyvumu (Jeong, Eamon, 2009), konfliktai tarp sutuoktinių blogina tėvų ir vaikų tarpusavio santykių kokybę (Grych, Fincham ir kt., 2000). Ir priešingai, jei šeimose kyla mažiau konfliktų tarp sutuoktinių, vaikams pasireiškia mažiau elgesio problemų, jie pasižymi geresniais savikontrolės įgūdžiais (Schroeder, Kelley, 2008).

Tačiau netrūksta įrodymų, kad vaikų asmenybės raidą ir psichikos sveikatą paveikia ne tiek konfliktų šeimoje dažnumas ar kiekis, kiek tai, kaip jie sprendžiami. Tyrimai rodo, kad neadaptyvūs, nekonstruktyvūs tėvų konfliktų sprendimų stiliai, apimantys pykčio, priešiško ir emocinio šaltumo elementus, susiję su didesnėmis vaikų elgesio, bendravimo, emociniais sunkumais (Katz, Gottman, 1993; Morris, Silk ir kt., 2007; Webster-Stratton, Hammond, 1999). Taigi siekiant užtikrinti vienos svarbiausių visuomenės socialinės sistemos – šeimos, ypač vaikų, – gerovę ir sėkmingą raidą, svarbu gilintis ne tik į konfliktų priežastis, bet ir į tai, kaip jie sprendžiami. Todėl šiame tyrime, kaip vienas svarbių bendravimo šeimoje (tarp tėvų) aspektų, analizuojamos konfliktų poroje sprendimo strategijos.

Kitas svarbus ir psichologijoje dažniausiai tyrinėjamas bendravimo šeimoje aspektas, atspindintis tėvų sąveiką su vaikais, – auklėjimo stilius. Tai ne mažiau svarbus vaiko gerovei ir asmenybės raidai veiksnys, kaip ir konfliktai tarp sutuoktinių (Fite, Stoppelbein ir kt., 2009). Auklėjimo stilius gali būti apibrėžtas kaip tėvų elgesio su vaiku būdas, apimantis kontrolės ir šilumos aspektus (Baumrid, 1966). Tėvų kontrolės aspektas atspindi, koku laipsniu tėvai vadovauja vaikų elgesiui: nuo labai griežto ir kontroliuojančio iki bendradarbiaujančio ar nustatančio vos kelias taisykles ir reikalavimus. Tėvų emocinės šilumos laipsnis nurodo, kiek tėvai priima vaiką ir atsako į jo poreikius. Atsižvelgiant į šiuos tėvų elgesio su vaiku aspektus, galima išskirti tris auklėjimo stilius, kurie aprašyti 1 lentelėje.

1 lentelė. Auklėjimo stilių apibūdinimas (pagal Baumrin, 1966)

Table 1. Description of parenting styles (according to Baumrind, 1966)

Auklėjimo stilius	Šiluma	Kontrolė
Autoritetingas	Atsakantis į vaiko poreikius, padrašinantis, gerbiantis vaiko norus ir nuomonę, atsižvelgiantis į juos, bendradarbiaujantis	Nukreipiantis vaiką į veiklą, diskutuojantis, nustatantis aiškias elgesio ribas ir taisykles.
Autoritarinis	Mažai palaikantis, nedrašinantis, minimaliai reaguojantis į vaiko emocinius poreikius	Stengiasi vadovauti visai vaiko veiklai, siekiantis besąlygiško paklusimo.
Leidžiantis	Palaikantis, padrašinantis, priimančias vaiką	Nevadovauja vaiko elgesiui, nesiekia kontroliuoti, nenustato taisyklių ir ribų vaiko elgesiui, toleruoja ir netinkamą elgesį.

Tyrimų rezultatai rodo, kad auklėjimo stilius – svarbus veiksnys vaiko psichologinei gerovei ir santykių su tėvais kokybei. Nustatyta, kad autoritarinį auklėjimo stilių taikančių tėvų, kurie priešiški, linkę kontroliuoti, menkai jautrūs vaiko poreikiams, dažniau naudoja fizines bausmes, prievartą, vaikai patiria daugiau emocinių ir nuotaikos, prisitaikymo darželyje ir mokykloje sunkumų, jiems sunkiau reguliuoti savo emocijas (Alegre, Benson, 2005; Fite ir kt., 2009; Morris, Silk ir kt., 2007; Rodriguez, 2010). Autoritetingas auklėjimo stilius, kai tėvai skiria daugiau dėmesio auklėjimui, bendrauja su vaiku, atsako į jo poreikius, yra užjaučiantys, priimančios ir supratingi, susijęs su geresne vaiko emocine savijauta, didesniu pasitenkinimu gyvenimu vyresniame amžiuje, gebėjimu lengviau prisitaikyti prie aplinkos, reguliuoti savo emocijas, prireikus ieškoti ir priimti bei suteikti socialinį palaikymą šeimoje ir už jos ribų (Alegre, Benson, Jeong, Eamon, 2009; 2005; Rodriguez, 2010; Suldo, Huebner, 2004).

Taigi, tiek konfliktų poroje sprendimo strategijos, tiek auklėjimo stiliai lemia emocinę atmosferą šeimoje ir turi reikšmės vaiko raidai ir psichikos sveikatai. Žinoma, kokia konfliktų sprendimo strategija ir koks auklėjimo stilius šeimoje nusistovės ir dominuos, priklauso nuo šeimos narių tarpusavio sąveikos ir daugelio veiksnių, pavyzdžiui, kultūros (Fletcher, Olekans, 1999) ar socialinių-demografinių charakteristikų. Nustatyta, kad spręsdamos konfliktus moterys labiau linkusios naudoti vengimo, o vyrai – reikalavimo strategijas (Brewer, Mitchell, Weber, 2002); aukštesnį išsilavinimą turintys bei dirbantys asmenys yra linkę naudoti mažiau neigiamo auklėjimo stiliaus (Jackson, Bentler, Franke (2006). Tačiau daug daugiau tyrimų patvirtina, kad svarbiausias veiksnys šiame kontekste – tėvų psichologinės charakteristikos ir jų asmenybės savybės. Nustatyta, kad auklėjimo stiliui bei konfliktų sprendimo strategijai pasirinkti svarbu tėvų asmenybės bruožai (Jensen-Campbell, Gleason ir kt., 2003; Ramirez, 2010), turimi stereotipai ir nuostatos (Pearson, Shapiro, 2001), kontrolės lokusas (Nussbaum, 1995), atsparumas stresoriams (Osuch, Lewandowski, 2003), emocijų įsisąmoninimo ir valdymo gebėjimai (Kaushal, Kwantes, 2006).

Tačiau bendravimo šeimoje ypatumus galimai lemiančių veiksnių tyrimai ir tebelieka aktualūs, nes daug psichologinių reiškinių šiame kontekste (kaip galimi veiksniai) netyrinėti, o atlikti tyrimai dažnai apima tik tėvų tarpusavio bendravimą arba tik vaikų auklėjimą. Todėl šio **tyrimo tikslas** – įvertinti ikimokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų savidiferenciacijos, – vienos iš asmenybinės savybių, kuri, pasak M. Boweno

(1978), nulemia socialinių sąveikų šeimoje kokybę, – sąsają su dviem svarbiais bendravimą šeimoje apibūdinančiais veiksniais – konfliktų poroje sprendimo strategijomis ir auklėjimo stiliais.

Savidiferenciacija pasirinkta todėl, kad būtent ji dažniausiai nagrinėjama šeimos psichologijos kontekste. Pasak M. Boweno (1978), nuo asmens savidiferenciacijos lygio priklauso, kiek jis gebės prisitaikyti ir sėkmingai funkcionuoti šeimos sistemoje. Savidiferenciacija atspindi asmens gebėjimą atskirti save nuo kitų, kaip atskirą autonomišką individualybę, ir atskirti savo mąstymą nuo jausmų ir atvirksčiai. Savidiferenciacija reiškiasi socialinių santykių kontekste ir siejama su adaptyvesniu asmens funkcionavimu aplinkoje (Jenkins, Boltz ir kiti, 2005), mažesniu nerimastingumu (Skowron, Dendy, 2004), didesne psichologine gerove (Skowron, Stanley ir kt., 2009; Skowron, 2004) bei geresniais socialinių problemų sprendimo įgūdžiais (Skowron, 2004). Atlikta daug tyrimų, atskleidžiančių savidiferenciacijos reikšmę žmogaus prisitaikymui arba veiksmams, lemiančius savidiferenciacijos lygį, tačiau labai trūksta tyrimų apie tai, kaip asmens savidiferenciacijos lygis veikia kitus šeimos narius, kokį poveikį turi jų bendravimui, vaikų auklėjimui ir emociniam šeimos klimatui.

Kelių tyrimų (Hardesty, Grace ir kiti, 2008; Baum, Shnit, 2003) rezultatai parodė, kad žema savidiferenciacija pasižymintys tėvai labiau linkę konfliktuoti, kaltinti vienas kitą, naudoti daugiau priešišku, agresyvių būdų spręsdami konfliktus, o aukštos savidiferenciacijos lygį turinčių asmenų poros labiau linkusios spręsti konfliktus tiesiogiai bendraudamos ir neįtraukdamos į juos savo vaikų. Tad galima kelti prielaidą, kad tėvų aukštesnis savidiferenciacijos lygis siejasi su efektyvesnėmis tarpusavio konfliktų sprendimo strategijomis, pavyzdžiui, bendradarbiavimu.

Tarp asmens savidiferenciacijos ir auklėjimo stiliaus teorinio apibūdinimo galima išvelgti tam tikrą sąsają. Pavyzdžiui, leidžiantį auklėjimo stilių naudojantis tėvas, gali atstovauti žemą savidiferenciacijos lygį turintiems asmenims: jam sunku atskirti savo jausmus vaikui, nuo minčių, koks elgesys naudingas jį auklėjant ir padedant suvokti save, kaip asmenybę, kuriant aplinką su aiškiomis ribomis ir taisyklėmis ir padedant jų laikytis. Autoritarinį auklėjimo stilių naudojantis tėvas yra linkęs reikalauti iš vaiko visiško paklusnumo, griežto taisyklių laikymosi, – tai galėtų būti siejama su asmens negebėjimu suvokti vaiko poreikius, jausmus, mintis, kaip

kitokius, ir atsižvelgti į juos bendraujant, ar negėjimu būti lanksčiam ir koreguoti taisykles pagal vaiko poreikius ir konkretų socialinį kontekstą.

Taigi, remiantis teorine tiriamų reiškinių samprata ir negausių tyrimų rezultatais, galima kelti prielaidą: aukštesniu savidiferenciacijos lygiu pasižymintys tėvai bendraudami labiau linkę naudoti autoritetinę auklėjimo stilių ir daugiau konstruktyvių konfliktų sprendimo strategijų. Savo ruožtu, tėvai, kurių savidiferenciacijos lygis yra žemesnis, labiau linkę naudoti autoritarinį ir leidžiantį auklėjimo stilius bei mažiau konstruktyvių konfliktų sprendimo strategijų.

METODAI

Tiriamieji ir tyrimo procedūra

Tyrimo dalyvavo 92 ikimokyklinio amžiaus vaikus (nuo 2 iki 7 metų) auginantys tėvai. Tyrimas atliktas dviejuose Kauno miesto ir viename Vilniaus vaikų darželiuose, dalyvavo 19 vyrų ir 73 moterys. Tiriamųjų amžiaus vidurkis – 31,93 metų (st. nuokr. lygus 4,70). Pradinį, pagrindinį arba vidurinį išsilavinimą įgiję nurodė 34 % tiriamųjų, aukštąjį neuniversitetinį – 31 %, universitetinį – 35 % tiriamųjų. 68 % respondentų pažymėjo turintys nuolatinį darbą, 4 % teigė dirbantys laikinus darbus, 28 % – neturi darbo.

Klausimynai tėvams išdalyti asmeniškai, trumpai supažindinta su tyrimo problematika ir prašyta atsakyti į klausimus patogiu metu bei palikti užpildytą klausimyną vaiko grupės auklėtojai.

Tyrimo metodikos

Tiriamųjų **savidiferenciacijos lygiui nustatyti** naudotas E. Skowron ir M. Friedlander (1998) sukurtas savidiferenciacijos klausimynas, sudarytas iš 43 teiginių, į kuriuos atsakoma skale nuo 1 iki 6 (didesnis skaičius reiškia didesnę savidiferenciaciją). Norint gauti tikslesnius įverčius, vadovaujantis metodikos autorių nurodymais ir paplitusia praktika, tiriamųjų atsakymų balai buvo susumuoti ir padalyti iš bendro teiginių skaičiaus. Taip gautas bendras asmens savidiferenciacijos lygis (*Cronbach alpha* lygus 0,833), naudotas šiame tyrime. Praleisti ar nepažymėti atsakymai buvo pakeisti atitinkamų klausimų įverčių vidurkiais.

Tėvų **konfliktų sprendimo strategijoms** šeimoje nustatyti buvo naudojamas A. Christenseno ir M. Sulloway (1985) sukurtas „Bendravimo modelių klausimynas“ (angl. *Communication Patterns Questionnaire, CPQ*). Metodiką sudaro 35 teiginiai, sudaryti iš trijų skirtingų klausimų blokų, nusakančių bendravimą poroje. Į juos atsakoma skale nuo 1 iki 9. Šiame tyrime buvo naudojamos konstruktyvaus bendravimo (7 teiginiai, *Cronbach alpha* lygus 0,724), reikalavimo–atsitraukimo (6 teiginiai, *Cronbach alpha* lygus 0,693) skalės. Didesnė skalių balų suma rodo didesnę tiriamojų polinkį spręsti poroje kylančius konfliktus vienokiu ar kitokiu būdu.

Tėvų **auklėjimo stiliui** nustatyti naudotas C. Robinsono, B. Mandlenco, S. Olseno, C. H. Harto (1995) sukurtas auklėjimo stilių klausimynas. Jį sudaro 30 teiginių, kuriuos galima suskirstyti į auklėjimo stilių skales: autoritetingo (13 teiginių, *Cronbach alpha* lygus 0,928), autoritarinio (13 teiginių, *Cronbach alpha* lygus 0,829) ir leidžiančio (4 teiginiai, *Cronbach alpha* lygus 0,506).

REZULTATAI

Iš 2 lentelėje pateiktų rezultatų matyti, kad savidiferenciacijos skalės vidurkis tiriamųjų grupėje – 3,83 balo, o galimi įvertinimai skalėje svyruoja tarp 1 ir 6 balų. Kadangi tyrime naudoto klausimyno normų Lietuvos populiacijai nėra, galima teigti, kad tirtos grupės savidiferenciacijos vidurkis artimas teoriniam skalės vidurkiui, t. y. tiriamieji pasižymi vidutiniškai išreikšta savidiferenciacija. Be to, akivaizdu, jog vyrų ir moterų grupių savidiferenciacijos vidurkiai reikšmingai nesiskiria. Tą patį galima pasakyti ir apie kitus tyrinėtus reiškinius, išskyrus autoritetingą auklėjimo stilių, kuris būdingesnis moterims. Turint omenyje, kad vyrų ir moterų grupės pagal daugelį rodiklių tarpusavyje nesiskyrė, tolesnėje analizėje lyties grupių nuspręsta neiškirti.

Kalbant apie savidiferenciacijos sąsają su auklėjimo stiliais ir konfliktų sprendimo strategijomis, 3 lentelėje pateikti rezultatai atskleidžia: savidiferenciacija reikšmingai siejasi su visais darbe analizuojamais reiškiniais, išskyrus leidžiantį auklėjimo stilių. Kalbant apie konfliktų sprendimo strategijas, matyti, kad savidiferenciacija gana stipriai teigiamai koreliuoja su konstruktyviu bendravimu, t. y. konstruktyvus bendravimas sprendžiant konfliktus būdingesnis tiems tiriamiesiems, kurie pasižymi didesniais savidiferenciacijos skalės įvertinimais. Nustatytas ir kitas

2 lentelė. *Vyrų ir moterų savidiferenciacijos, auklėjimo stilių, konfliktų sprendimo strategijų ir amžiaus palyginimas*

Table 2. *Between gender comparisons of differentiation of self, parenting styles, conflict management strategies and age*

	Bendrai		Vyrai		Moterys		t	p
	Vid.	St.n.	Vid.	St.n.	Vid.	St.n.		
Savidiferenciacija	3,829	0,464	3,945	0,399	3,799	0,477	1,235	0,220
Konstruktivus bendravimas	9,641	9,758	8,579	6,995	9,918	10,380	-0,665	0,510
Reikalavimas–atsitraukimas	22,648	9,799	21,737	8,855	22,889	10,078	-0,454	0,651
Autoritetingas auklėj. stilius	4,720	1,011	4,311	1,230	4,826	0,927	-2,007	0,048
Autoritarinis auklėj. stilius	2,703	0,817	2,750	1,026	2,690	0,761	0,297	0,767
Leidžiantis auklėj. stilius	2,970	0,831	2,658	0,882	3,051	0,805	-1,861	0,066
Amžius	31,930	4,703	32,770	3,444	31,750	4,935	0,704	0,484

dėsningumas – didesne savidiferenciacija pasižymintys tiriamieji, sprendami konfliktus, rečiau linkę taikyti reikalavimo–atsitraukimo strategiją. Gana stipri teigiama savidiferenciacijos koreliacija nustatyta ir autoritetingam auklėjimo stiliui: jis būdingesnis tiriamiesiems, pasižymintiems aukštesne savidiferenciacija. Kitas dėsningumas rodo: mažėjant savidiferenciacijai, didėja polinkis taikyti autoritarinį auklėjimo stilių. Tad korelacijų analizė leidžia daryti išvadą, jog didėjant savidiferenciacijos laipsniui, didėja polinkis taikyti konstruktyvias ir mažėja polinkis taikyti nekonstruktyvias konfliktų sprendimo strategijas ir auklėjimo stilius.

Be to, 3 lentelėje pateikti rezultatai atskleidžia ir kitus įdomius dėsningumus. Pavyzdžiui, paaiškėjo, kad labiau išreikštas konstruktyvus bendravimas konfliktuojant su sutuoktiniu siejasi su labiau išreikštu autoritetingu auklėjimo stiliumi ir mažiau išreikštu autoritariniu auklėjimo stiliumi. Galima kelti prielaidą, kad bendravimo su sutuoktiniu ypatumai persikelia ir į bendravimą auklėjant vaikus, t. y. tėvai, labiau linkę taikyti konstruktyvias konfliktų sprendimo strategijas, dažniau taiko ir konstruktyvius auklėjimo stilius. Tikriausiai, galioja ir atvirkščia taisyklė: polinkis nekonstruktyviai spręsti konfliktus siejasi su didesniu polinkiu taikyti nekonstruktyvius auklėjimo stilius ir mažesniu polinkiu taikyti

konstruktyvius. Tai patvirtina gana aukštos ir statistiškai reikšmingos teigiamos autoritarinio auklėjimo stiliaus koreliacijos su leidžiančiu auklėjimo stiliumi bei reikalavimo–atsitraukimo konfliktų sprendimo strategija ir neigiama koreliacija su konstruktyviu bendravimu konfliktų metu.

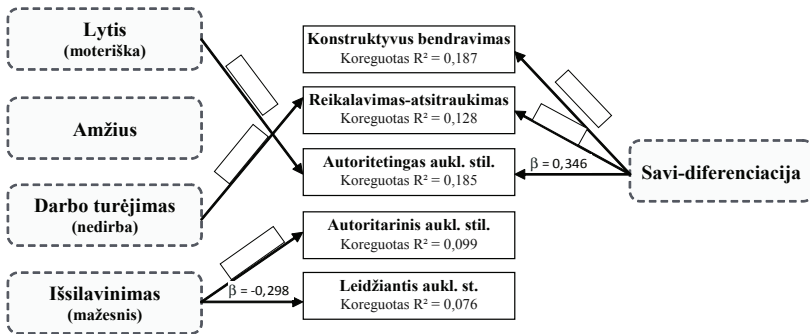
3 lentelė. *Savidiferenciacijos, konfliktų sprendimo strategijų ir auklėjimo stilių koreliacijos*

Table 3. *Correlations between differentiation of self, conflict management strategies and parenting styles*

	Savidiferenciacija	Konstruktyv. bendravimas	Reikalav.–atsitraukimas	Autoritetingas aukl. stilius	Autoritarinis aukl. stilius	Leidžiantis aukl. stilius
Konstruktyvus bendrav.	0,488**	1	–0,613**	0,310**	–0,432**	–0,015
Reikalav.–atsitraukim.	–0,287*	–0,613**	1	0,077	0,495**	0,234*
Autoritetingas aukl. stil.	0,359**	0,310**	0,077	1	0,148	0,132
Autoritarinis aukl. stil.	–0,211*	–0,432**	0,495**	0,148	1	0,438**
Leidžiantis aukl. stilius	–0,163	–0,015	0,234*	0,132	0,438**	1

* $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Taigi aptarti koreliacinės analizės rezultatai atskleidė, kad savidiferenciacija siejasi praktiškai su visais auklėjimo stiliais ir konfliktų sprendimo strategijomis, o su kai kuriomis – gana stipriai. Tačiau tokio pobūdžio analizė atskleidžia tik bendruosius ryšius tarp kintamųjų, neatsižvelgiant į foną, t. y. kitus veiksnius, galinčius šias sąsajas paveikti. Juk nustatytos sąsajos gali galioti, pavyzdžiui, tik moterų ar aukštesnio išsilavinimo grupėse ir negalioti kitose grupėse. Tad, siekiant paanalizuoti šias sąsajas platesne perspektyva (kiek leidžia šio tyrimo sumanymas ir turimi duomenys), buvo nuspręsta pasitelkti tiesinę regresinę analizę, leidžiančią įvertinti, ar minėtos savidiferenciacijos sąsajos su konfliktų sprendimo strategijomis ir auklėjimo stiliais išlieka įvertinus galimą socialinių-demografinių veiksnių, tiriamųjų lyties, amžiaus, išsilavinimo ir darbinio statuso, reikšmę. Tad šios charakteristikos, kartu su savidiferenciacija, į regresines lygtis buvo įtrauktos kaip nepriklausomi kintamieji, o konfliktų sprendimo strategijos ir auklėjimo stiliai – kaip priklausomi kintamieji.

1 pav. Ikimokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų konfliktų sprendimo strategijas ir auklėjimo stilius prognozuojančių veiksnių analizė

Figure 1. Regression models for conflict management strategies and parenting styles of pre-school children's parents

Šios analizės rezultatai (žr. 1 pav.) rodo, kad savidiferenciacija, viena, ar kartu su kitais veiksniais, turi prognostinės reikšmės abiejų konfliktų sprendimo strategijų ir autoritetingo auklėjimo stiliaus laipsniui tiriamųjų grupėje. Paaiškėjo, kad reikalavimo–atsitraukimo būdu konfliktus labiau linkę spręsti tėvai, tyrimo metu neturėję darbo ir pasižymėję žemesne savidiferenciacija. Konstruktyvų bendravimą per konfliktus dažniau rinkęsi tėvai, kurių savidiferenciacijos laipsnis didesnis. Autoritetingo auklėjimo stiliaus labiau galima tikėtis, kai savidiferenciacija išreikšta labiau, tačiau šis dėsniumas galioja tik moterų grupėje. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad aptarti regresijos modeliai nėra labai stiprūs, t. y. paaiškina tik nuo 13 iki 19 % duomenų. Vadinasi, be šiame tyrime analizuotų reikėtų ieškoti kitų, galbūt, svarbesnių veiksnių, paaiškinančių konfliktų sprendimo strategijų ir autoritetingo auklėjimo stiliaus paplitimą. Beje, regresinė analizė atskleidė, kad savidiferenciacija neturėjo reikšmingos prognostinės vertės autoritariniam ir leidžiančiam (teoriškai mažiau konstruktyviems) auklėjimo stiliams. Šiuos auklėjimo stilius reikšmingai prognozavo tik žemesnis tėvų išsilavinimas. Atkreiptinas dėmesys, kad aptarti regresijos modeliai atskleidžia tik statistines tendencijas, leidžiančias kalbėti apie sąsajas tarp reiškinių, o ne priežastinius ryšius. Be to, sudaryti statistiniai modeliai nėra labai stiprūs, t. y., paaiškina tik nuo 13 iki 19 % duomenų išsibarstymo. Vadinasi, galima

manyti, jog savidiferenciacija gali būti svarbus veiksnys siekiant suprasti ikimokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų naudojamas konfliktų poroje sprendimo strategijas ir auklėjimo stilius (ypač kalbant apie autoritetingą stilių), tačiau neturėtų būti laikomas vieninteliu ar svarbiausiu veiksniumi (ypač kalbant apie mažiau konstruktyvius auklėjimo stilius). Vis dėlto nustatytos sąsajos gana įdomios ir leidžia kelti prielaidas bei idėjas tolesniems tyrimams.

REZULTATŲ APTARIMAS

Straipsnyje aprašomu tyrimu siekta įvertinti vienos iš šeimos psichologijoje dažnai nagrinėjamų asmenybės savybių (savidiferenciacijos) reikšmę ikimokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų bendravimui tarpusavyje ir su vaiku. Tokio bendravimo svarba vaiko raidai ir psichikos sveikatai įrodyta daugeliu tyrimų, tad svarbu tyrinėti veiksnius, galinčius padėti nuspėti ir koreguoti šio bendravimo pobūdį bei ypatumus, ir taip užtikrinti vaiko ir visos šeimos gerovę.

Šiuo tyrimu nustatyta, kad savidiferenciacija teigiamai siejasi su autoritetingu auklėjimo stiliumi ir konstruktyviu bendravimu sprendžiant konfliktus. Veikiausiai dėl to, kad autoritetingas auklėjimo stilius apima tėvų gebėjimą nustatyti vaiko elgesiui ir bendravimui su juo tinkamas ribas, padėti vaikui prisiimti atsakomybę už savo elgesį. Savidiferenciacija taip pat aprėpia asmens gebėjimą atskirti savo asmenybės ribas ir suvokti vaiką, kaip atskirą asmenybę. Tai, savo ruožtu, leidžia tėvams priimti vaiką tokį, koks jis yra, ir gerbti vaiko pasirinkimus, kartu ir leisti jam patirti šių pasirinkimų pasekmes.

Asmens gebėjimas atskirti savo asmenybės ribas ir prisiimti atsakomybę už savo elgesį galėtų paaiškinti ir tai, jog ir savidiferenciacija gali prognozuoti konstruktyvaus bendravimo strategijų sprendžiant konfliktus poroje naudojimą. Savidiferenciacija taip pat apima asmens gebėjimą atskirti savo emocijas nuo minčių apie stresinę situaciją sukėlusį įvykį, kadangi konfliktinė situacija taip pat kelia tam tikrą stresą, savidiferenciacija leidžia asmeniui kontroliuoti kilusias emocijas (Skowron ir kt., 2003), koncentruotis į problemos sprendimą ir ieškoti efektyvių būdų jai spręsti. Bendradarbiavimo strategija dažnai laikoma sėkmingiausia, o konstruktyvus bendravimas ir aprėpia būtent šios strategijos naudojamą sprendžiant tarpasmeninius konfliktus.

Aptartosios aukštą savidiferenciaciją turinčio asmens savybės galėtų paaiškinti ir kitus šio tyrimo rezultatus – kad savidiferenciacija gali nuspėti mažesnį reikalavimo–atsitraukimo strategijos naudojimą sprendžiant konfliktus. Kuo didesnė asmens savidiferenciacija, tuo mažesnė tikimybė, kad jis naudos šią nekonstruktyvią strategiją. Pasak M. Bowno (1978), žema savidiferenciacija siejasi su didesniu asmens patiriamu nerimastingumu, tai, savo ruožtu, kelia tam tikrą stresą ir skatina žmogų ieškoti būdų jam įveikti. Kadangi žemą savidiferenciaciją turinčio asmens jausmai ir mintys yra tarpusavyje susipynę, jam sunku suprasti tiek savo, tiek kito žmogaus emocijas, mintis ir atsakomybės ribas, todėl sunku imtis ir konstruktyvių būdų tarpasmeninėms santykių problemoms, nesutarimams spręsti. Atsiribojimas trumpam sumažina nerimo lygį, kai asmuo nusišalina nuo konfliktinės situacijos psichologiškai ar fiziškai. Naudojant reikalavimo strategiją galima atsakomybę už konflikto sprendimą perleisti partneriui ir taip asmeniui ima atrodyti, kad problema bus išspręsta be jo pastangų; nes sprendimų ieškojimas konfliktinėje situacijoje taip pat kelia nerimą ir stresą, o žemos savidiferenciacijos žmogui sunku konstruktyviai juos įveikti. Toks padidėjęs nerimas galėtų būti siejamas ir su tam tikrais socialiniais-demografiniais rodikliais. Tyrimo duomenų analizė atskleidė: neturintis darbo, žemesnės savidiferenciacijos asmuo, dažniau naudos reikalavimo–atsitraukimo strategiją. Tai galėtų būti siejama su nedarbingo asmens turima mažesne socialine įtaka ir iš to kylančia įtampa bei siekiu dominuoti ar valdyti partnerį atsiribojant ir taip įtvirtinti savo asmeninę įtaką, bei prastesniais bendravimo įgūdžiais, kurie, ilgą laiką būnant namuose ir auginant mažametį vaiką, menksta, nes sumažėja socialinių kontaktų, kuriuos didina darbinė aplinka.

Šiuo tyrimu taip pat nustatyta, kad savidiferenciacija neigiamai siejasi su autoritarinio auklėjimo stiliaus naudojimu. Tai galėtų paaiškinti, jog žemesne savidiferenciacija pasižymintiems tėvams sunku suvokti vaiką, kaip autonomišką asmenybę, turinčią savo mintis, jausmus, norus bei poreikius, kurie gali prieštarauti jų poreikiams ir norams vaiko atžvilgiu. Kiekvienas vaiko asmenybės autonomiškumo pasireiškimas, priešingas jų pačių valiai, kelia nerimą prarasti kontrolę, o norint jį įveikti siekiama kontroliuoti vaiką naudojantis savo valdžia ir įtaka bei siekiant absoliutaus paklusnumo. Tai, savo ruožtu, galėtų būti siejama su žemą savidiferenciaciją turinčių tėvų negebėjimu atskirti savo ir vaiko asmenybių ribas

ir suprasti, kokie dalykai bendraujant su vaiku ir sutuoktiniu priklauso ar nepriklauso nuo jo pastangų.

Toks mažesnis jautrumas socialinėse situacijose bendraujant su vaiku ar sutuoktiniu taip pat galėtų būti siejamas ir su mažesniu turimu asmens išsilavinimu. Tyrimu nustatyta, kad autoritarinį ir leidžiantį auklėjimo stilių labiau linkę naudoti tiriamieji, kurių išsilavinimas yra žemesnis. Kadangi šiuolaikinėje visuomenėje išsilavinimas akcentuojamas kaip vertybė, besisiejanti su aukštesniu socialiniu-ekonominiu statusu, gebėjimu daryti įtaką kitoms socialinėms sistemoms, kuriose žmogus mokosi ar dirba, žemesnį išsilavinimą turintis asmenys galėtų patirti (sąmoningai ar nesąmoningai) tam tikrą menkavertiškumo jausmą, ir savo valdžios bei galios demonstravimas santykyje su vaiku naudojant autoritarinį auklėjimo stilių galėtų veikti kaip šio menkavertiškumo jausmo kompensacijos mechanizmas. Galbūt šis mechanizmas tiktų paaiškinti ir tai, kad žemesnis išsilavinimas prognozuoja ir leidžiančio auklėjimo stiliaus naudojimą. Asmenys su žemesniu išsilavinimu dėl socialinių-ekonominių priežasčių galbūt jaučiasi turintys mažą įtaką, gal net menkesnę savęs vertinimą, todėl yra neužtikrinti savo, kaip tėvų, auklėjimo gebėjimais. Jiems priimtinausia leisti vaikui elgtis taip, kaip jis nori, nenustatyti ribų, nes patenkinę vaiko norus, pasijunta gerais tėvais. Šio stiliaus naudojimas taip pat galėtų būti siejamas ir su žemesnį išsilavinimą turinčių žmonių informacijos apie tėvystės įgūdžius trūkumu, – tai rodytų, jog svarbu mokyti tėvus pozityviai auklėti vaikus, gerbti juos ir priimti tokius, kokie jie yra, padėti prisiimti tinkamą atsakomybės už savo elgesį laipsnį. Taip pat įdomu paminėti, kad savidiferenciacija šiame tyrime neturėjo reikšmingos prognostinės vertės autoritarinio ir leidžiančio auklėjimo stilių naudojimui. Gal tai paaiškintų tyrimo imtis, kurioje dauguma tiriamųjų turėjo aukštąjį išsilavinimą, tad apklausus daugiau žemesnį išsilavinimą turinčių tėvų rezultatai galėtų reikšmingai pasikeisti taip, kad atitiktų teorines prielaidas (t. y. žemesnė savidiferenciacija gali prognozuoti autoritarinio ir leidžiančio auklėjimo stiliaus naudojimą).

Apibendrinus galima teigti, kad šio tyrimo rezultatai papildė žinias apie šeimos sistemos funkcionavimą ir tėvų savidiferenciacijos reikšmę jam. Kadangi įvairūs autoriai sieja dažnus, stiprius, nekonstruktyviai sprendžiamus konfliktus (Waldfoegel ir kt., 2010; Schoppe-Sullivan ir kt., 2007; O'Donnell ir kt., 2008; Sirvanli-Ozen, 2004; Jeong, Eamon, 2009) ir mažiau pozityvius auklėjimo stilius (autoritarinį, leidžiantį) (Rodriguez,

2010; Morris, Silk ir kt., 2007; Fite, Stoppelbein, Greening, 2009) su neigiamu poveikiu vaiko psichikos sveikatai, šiuo tyrimu nustatyti reikšmingi ryšiai tarp savidiferenciacijos ir konfliktų sprendimo strategijų naudojimo bei auklėjimo stiliaus pasirinkimo, galėtų praversti praktikoje: per konsultacijas daugiau dėmesio skirti tėvų savidiferenciacijai didinti bei kurti ir įgyvendinti programas, kuriose dalyvaudami tėvai galėtų įgyti pozityvios tėvystės įgūdžių bei konstruktyvaus bendravimo vienas su kitu ir su vaiku patirties.

Šis tyrimas, kaip ir daugelis kitų, turi tam tikrų ribotumų. Tyrimo imtis pasirinkta pagal patogumą, tai galbūt neatspindi visos Lietuvos ikimokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų populiacijos. Nors tyrimu ir nustatyta, kad moterys labiau linkusios naudoti autoritetingą auklėjimo stilių – tai galėtų būti siejama su didesniu jų emociniu jautrumu kitiems žmonėms, gebėjimu atsakyti į kitų asmenų poreikius, visuomenėje vyraujančiomis nuostatomis, kad atsakomybė už vaikų auginimą ir auklėjimą vis dar priklauso moterims, gal dėl to jos atsakingiau, rimčiau žiūri į vaikų auklėjimą. Tačiau šiame tyrime dalyvavo daugiau moterų, nei vyrų, tad lieka neaišku, kaip pasikeistų rezultatai ištyrus daugiau tėvų ir kaip savidiferenciacijos, konfliktų sprendimo strategijų ir auklėjimo stilių pasirinkimą veikia lyties faktorius.

Kadangi šiame tyrime sudaryti prognostiniai modeliai paaiškina tik iki 20 % duomenų išsibarstymo, svarbu toliau ieškoti atsakymų, kokie galėtų būti kiti veiksniai, lemiantys tėvų naudojamų auklėjimo stiliaus bei konfliktų poroje sprendimų strategijų pasirinkimą. Galbūt tai galėtų būti kiti asmenybės bruožai, šeimos sistemos, kurioje augo patys tėvai, ypatumai (jų tėvų naudoti bendravimo modeliai, auklėjimo stilius, patyrimas šeimoje) ir pan. Svarbu ir toliau tyrinėti, kaip tėvų tarpusavio bendravimą ir vaikų auklėjimą veikia socialiniai, demografiniai ir ekonominiai veiksniai, pavyzdžiui, finansinė padėtis ar atliekamų socialinių vaidmenų gausa. Pavyzdžiui, ar mama, auginanti vaiką namuose ir atliekanti tik mamos ir žmonos vaidmenis, naudos tokį pat auklėjimo stilių, kaip mama, kuriai dar tenka atlikti ir darbuotojos vaidmenį? Kaip kinta savidiferenciacijos pasireiškimas santykiuose su sutuoktiniu ir vaiku priklausomai nuo šių atliekamų vaidmenų gausos? Taip pat kyla klausimas, kaip su tėvų auklėjimo stiliaus ar konfliktų sprendimų strategijos pasirinkimu susijusi vaiko asmenybė, jo reagavimas į tėvų konfliktus. Kaip šiuos kintamuosius veikia kiti šeimos nariai: kiti vaikai, seneliai ar giminaičiai,

su kuriais gali gyventi branduolinė šeima. Tokie ir panašūs tyrimai galėtų dar labiau papildyti žinias apie bendravimą šeimoje ir su jo kokybe susijusius veiksnius, o tai leistų planuoti tikslingas ugdymo ar intervencijos programas ir taip gerinti Lietuvos šeimų gerovę.

IŠVADOS

Išimokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų savidiferenciacija teigiamai siejasi su konstruktyviu bendravimu konfliktuojant poroje bei autoritetingu auklėjimo stiliumi ir neigiamai siejasi su reikalavimo–atsitraukimo konfliktų sprendimo strategijos bei autoritarinio auklėjimo stiliaus naudojimu.

Konstruktyvus bendravimas konfliktuojant poroje būdingesnis didesne savidiferenciacija pasižymintiems tėvams, nepriklausomai nuo jų lyties, amžiaus, darbinio statuso ir išsilavinimo. Reikalavimo–atsitraukimo strategiją per konfliktus labiau linkę taikyti nedirbantys ir mažesne savidiferenciacija pasižymintys tėvai.

Autoritetingas auklėjimo stilius būdingiausias didesne savidiferenciacija pasižyminčioms moterims. Nekonstruktyvių auklėjimo stilių (autoritarinio ir leidžiančio) dažniau galima tikėtis žemesnio išsilavinimo tėvų grupėje.

Literatūra

- Alegre, A., Benson, M. J. (2010). Parental behaviors and adolescent adjustment: Mediation Via Adolescent Trait Emotional Intelligence. *Individual Differences Research*, 8 (2), 83–96.
- Baum, N., Shnit, D. (2003). Divorced Parents' Conflict Management Styles: Self-Differentiation and Narcissism. *Journal of Divorce & Remarriage*, 39 (3/4), 37–70.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37 (4), 887–907.
- Berry, M. (1997). *The Family at Risk. Issues and Trends in Family Preservation Service*, University of South Carolina Press, South Carolina.
- Bowen, M. (1978). *Family Therapy in Clinical Practice*. New York: Library of Congress Catalog, Copy Right by J. Aronson.
- Bowlby, J., Ainsworth, M. (1991). The Origins of Attachment Theory. *Developmental Psychology*, 28, 759–775.

- Brewer, N., Mitchell, P., Weber, N. (2002). Gender Role, Organizational Status, and Conflict Management Styles. *The International Journal of Conflict Management*, 13 (1), 78–94.
- Fite, P. J., Stoppelbein, L., Greening, L. (2009). Predicting Readmission to a Child Psychiatric Inpatient Unit: The Impact of Parenting Styles. *Journal Child Family Studies*, 18, 621–629.
- Fletcher, T., Olekalns, R. (1999). Cultural Differences in Conflict Resolution: Individualism and Collectivism in the Asia-Pacific Region, *Working Paper in OS Department of Management*, 1–16.
- Grossmann, K., Grossmann, K. E. (2005). The Impact of Attachment to Mother and Father and Sensitive Support of Exploration at an Early Age on Children's Psychosocial Development Through Young Adulthood. *Encyclopedia on Early Childhood Development Centre Of Excellence For Early Childhood Development*, 1–8. Prieiga per internetą: http://www.child-encyclopedia.com/pages/pdf/grossmannangxp_rev.pdf. Aplankyta 2012-03-02.
- Grych, J. H., Fincham, F. D., Jouriles, E. N., McDonald, R. (2000). Interparental Conflict and Child Adjustment: Testing the Mediation Role of Appraisals in the Cognitive-Contextual Framework. *Child Development*, 71, 1648–1661.
- Hardesty, J. L., Khaw, L., Chung, G. H., Martin, J. M. (2008). Coparenting Relationships After Divorce: Variations by Type of Marital Violence and Fathers' Role Differentiation. *Family Relations*, 57, 479–491.
- Jackson, P., Bentler, P. M., Franke, T. M. (2006). Employment and Parenting Among Current and Former Welfare Recipients. *Journal of Social Service Research*, 33 (2), 13–27.
- Jenkins, S. M., Buboltz, W. C., Schwartz, J. P., Johnson, P. (2005). Differentiation of Self and Psychosocial Development. *Contemporary Family Therapy*, 27 (2), 249–259.
- Jensen-Campbell, L. A., Gleason, K. A., Adams, R. Malcolm, K. T. (2003). Interpersonal Conflict, Agreeableness, and Personality Development. *Journal Of Personality*, 71, 1060–1090.
- Jeong, S., Eamon, M. (2009). A Model Of Family Background, Family Process, Youth Self-Control, And Delinquent Behavior In Two-Parent Families. *Journal of Family Social Work*, 12, 323–339.
- Katz, L. F., Gottman, J. M. (1993). Patterns Of Marital Conflict Predict Children's Internalizing And Externalizing Behaviors. *Developmental Psychology*, 29 (6), 940–950.
- Kaushal, R., Kwantes, C. T. (2006). The Role of Culture and Personality in Choice of Conflict Management Strategy. *International Journal of Intercultural Relations*, 30, 579–603.
- Lewis, Ch., Lamb, M. (2003). Fathers Influences on Children's Development: The Evidences from Two-parents Families. *European Journal of Psychology of Education*, 18, 211–228.

- Morris, A. Sh., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S., Robinson, L. R. (2007). The Role Of The Family Context In The Development Of Emotion Regulation. *Orleans Social Development*, 16 (2), 361–390.
- Nussbaum, B., Johnson, J. S. (1995). Integrating Conflict Situations, Personal Characteristics, and Behavior in The Workplace. *Virginia Polytechnic Institute and State University*, 1–29. Prieiga per internetą: http://blue.utb.edu/business/research/P_NussbaumandJohnson_integrating.pdf. Aplankyta: 2012-04-11.
- O'donnell, E., Moreau, M., Cardemil, E. V., Pollastrij, A. (2010). Interparental Conflict, Parenting, And Childhood Depression in a Diverse Urban Population: The Role Of General Cognitive Style. *Youth Adolescence*, 39, 12–22.
- Osuch, K., Lewandowski, M. (2003). *Personality and Conflict Management Styles: Synergy of Nomothetic and Idiomatic Approach*, 1–34. University of Warsaw, Faculty of Psychology.
- Pearson, T., Shapiro, L. (2001). Interpersonal Conflict. *Conflict Resolution*, 1, 1–7.
- Ramirez, A. R. (2010), Impact of Cultural Intelligence Level on Conflict Resolution Ability: A Conceptual Model and Research Proposal. *Emerging Leadership Journeys*, 3, 42–56.
- Rodriguez, Ch. M. (2010). Parent-Child Aggression: Association with Child Abuse Potential and Parenting Styles. *Violence and Victims*, 25 (6), 728–743.
- Schroeder, V. M., Kelley, M. L. (2009), Associations Between Family Environment, Parenting Practices, and Executive Functioning Of Children With and Without Adult. *Child Family Studies*, 18, 227–235.
- Schoppe-Sullivan, S. J., Schermerhorn, A. C., Cummings, E. M. (2007). Marital Conflict And Children's Adjustment: Evaluation of The Parenting Process Model. *Journal Of Marriage And Family*, 69, 1118–1134.
- Sirvanli-Ozen, D. (2004). Effects of Marital Conflict on Adolescent Children: a Study in Turkey, *Journal of Divorce & Remarriage*, 41 (1/2), 137–159.
- Skowron, E. A. Differentiation of Self (2004). Personal Adjustment, Problem Solving, and Ethnic Group Belonging Among Persons of Color. *Journal Of Counseling and Development*, 82, 447–456.
- Skowron, E. A., Stanley, K. L., Shapiro, M. D. (2009). A Longitudinal Perspective on Differentiation of Self, Interpersonal and Psychological Well-Being in Young Adulthood. *Contemporary Family Therapy*, 31, 3–18;
- Skowron, E. A., Dendy, A. K. (2004). Differentiation Of Self And Attachment In Adulthood: Relational Correlates Of Effortful Control. *Contemporary Family Therapy*, 26 (3), 337–357.
- Suldo, Sh. H., Huebner, E. S. (2004). The Role of Life Satisfaction in The Relationship Between Authoritative Parenting Dimensions and Adolescent Problem Behavior. *Social Indicators Research*, 66, 165–195.
- Vidaus reikalų ministerijos ataskaita (2012). Prieiga per internetą: <http://www.bukstipri.lt/uploads/statistika%202012%201%20pusmetis.pdf>. Aplankyta: 2012-09-30.

Waldfoegel, J., Craigie, T. A., Brooks-Gunn, J. (2010). Fragile Families and Child Wellbeing. *Future Of Children J.*, 20 (2), 87–114.

Webster-Stratton, C., Hammond, M. (1999). Marital Conflict Management Skills, Parenting Style, and Early-Onset Conduct Problems: Processes and Pathways, *J. Child Psychol. Psychiatry*, 40 (6), 917–927.

LINK OF SELF-DIFFERENTIATION OF PARENTS RAISING PRE-SCHOOLERS TO THEIR PARENTING STYLES AND CONFLICT MANAGEMENT STRATEGIES

Tija Kriščiūnaitė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Rytis Pakrošnis

Vytautas Magnus University, Lithuania

Abstract. Background. Family and emotional environment are among the most important factors influencing development of children personalities. Their mental health during pre-school years and later is strongly influenced by the patterns of interactions that parents follow when communicating with each other and with children. The literature leaves no doubt that parenting styles and interpersonal conflict management strategies applied by the parents are important factors in this context. However, there is a lack of research on the influence of parents' personalities on the choice of parenting style and conflict management strategy. In this paper, the role of parents' self-differentiation (Bowen, 1978) in the communication with their spouse and pre-school child was addressed. **The aim** of this research was to examine the link of self-differentiation of parents raising pre-school children (3-7 years) to their parenting style and conflict management strategies. **Methods and materials.** Participants of the research were 92 parents (19 men and 73 women) of preschool children. Participants were asked to fill out the questionnaire, consisting of socio-demographic questions, Skowron, Friedlander (1998) Differentiation of Self Inventory (Cronbach alpha = 0,833), Communication Patterns Questionnaire (Cronbach alpha = 0,882), (Christensen, Sulloway, 1985), Questionnaire of Parenting Styles (Cronbach alpha = 0,707) (Robinson, Mandleco, 1995). **Results and conclusions.** The results of this study revealed that self-differentiation correlates positively with constructive communication and authoritative parenting style and negatively with authoritarian parenting style and demand-withdraw conflict management resolution. Regression model showed that self-differentiation has the prognostic value for parenting style and conflict management strategies: the higher prevalence of authoritative parenting style is best predicted by higher self-differentiation; same can be said about constructive communication, except this is true only for female participants; the higher prevalence of demand-

withdraw strategy is best predicted by lower self-differentiation in combination with unemployment. Finally, higher prevalence of authoritarian and withdrawal parenting style is best predicted by lower education.

Keywords: Self-differentiation, Parenting Styles, Conflict Resolution Strategies.

Gauta: 2012 08 06

Priimta: 2013 05 17